

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Подзізея Олега Олеговича «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність дослідження теми «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» обумовлена низкою факторів, які впливають на сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Зростаюча потреба у розробці стратегій відновлення територіальних громад та регіональних економік стає критичною в умовах війни та глобальних викликів, таких як економічна нестабільність, демографічні та екологічні проблеми. Територіальні громади є основними структурними одиницями розвитку регіонів. Зміцнення конкурентоспроможності територіальних громад важливе для загального підвищення рівня економічного розвитку регіонів. Дослідження цієї теми потрібне з огляду на впровадження реформ децентралізації в Україні та розвитку місцевого самоврядування. Організаційно-економічні аспекти відновлення конкурентоспроможності територіальних громад стають ключовими в умовах змін в системі управління та розподілу ресурсів. Рівень розвитку регіонів має визначальний вплив на соціальну стабільність, забезпечення робочими місцями та підвищення якості життя населення. Дослідження зазначеної теми спрямоване на вирішення актуальних завдань, пов'язаних із покращенням економічного становища та підвищенням конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України в сучасних умовах. Виходячи з цього, дисертаційна робота Подзізея О.О., що присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних основ та розробці науково-практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України у воєнний та повоєнний періоди, є актуальною та своєчасною.

Дисертаційна робота Подзізея О.О. на тему «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» пов'язана з науково-дослідними роботами Лабораторії проектів та ініціатив Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, здобувач приймав участь у виконанні держбюджетних тем «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632), «Розвиток інклюзивного ринку праці в умовах релокації та міграції: зайнятість, освіта, доходи населення» (державний реєстраційний номер 0123U101558).

Автор в дисертаційній роботі використовує сучасні методи наукових досліджень, зокрема просторовий, діалектичний, пізнання, системний та логіко-структурний підходи, методи дедукції та індукції, методи системного аналізу, синтезу та узагальнення, статистичний та графічний, інтегрального аналізу, стратегічного аналізу та системного узагальнення.

При проведенні дослідження дисертантом використаний широкий спектр наукових розробок, монографічних досліджень вітчизняних та іноземних авторів, матеріали періодичних видань, статистичні дані, національні та іноземні нормативно-правові акти за профілем дисертаційної роботи, Інтернет-джерела, що дало можливість досягнути необхідного ступеня обґрунтованості та достовірності основних наукових положень дисертаційної роботи.

Структура дисертації є логічною та чіткою. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі дослідження дисертантом розкрито теоретико-методичні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів, зокрема, проаналізовано наукові підходи до визначення понять «конкуренція» (с. 28-29), «конкурентоспроможність» (с. 30), визначено фактори формування конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів (с. 32-34), запропоновано модель забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів (с. 39), досліджено концептуальні засади формування стратегії підвищення конкурентоспроможності територіальних громад (п. 1.2), виокремлено основних чинники, які визначають конкурентну позицію об'єднаних територіальних громад в системі адміністративно-економічного розвитку відповідного регіону і які повинні бути включені в стратегічну модель планування підвищення конкурентоспроможності ТГ, до них віднесено: дієву і ефективну систему органів місцевого самоврядування, забезпечення належного рівня ефективності функціонування системи регіонального державного управління, формування на території ТГ належного за якістю та достатнього за обсягами людського капіталу, нарощення обсягів інноваційної та інвестиційної діяльності на території територіальних громад, забезпечення екологічної безпеки регіону та орієнтація на захист довкілля (с. 48-50); запропоновано власну стратегічну модель забезпечення підвищення конкурентоспроможності територіальних громад (с. 51), удосконалено методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів (п. 1.3), систематизовано показників та індикаторів для розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності регіонів (с. 77-80).

У другому розділі роботи проаналізовано стан та перспективи відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України; здійснено аналіз конкурентоспроможності регіонів, зокрема проведено детальну і різносторонню оцінку конкурентоспроможності регіонів за п'ятьма групами показників: якість життя, економічна складова конкурентоспроможності, що відображає продуктивність економіки та ефективність бізнесу, інвестиції та розвиток інфраструктури, наука та інновації, екологія та сталість розвитку (п. 2.1); проведено діагностику конкурентоспроможності територіальних громад на основі аналізу соціально-економічних показників, показників розвитку інфраструктури та фінансових показників розвитку громади (п. 2.2); визначено інтегральну оцінку конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів із врахуванням впливу війни (п. 2.3), в результаті чого виявлено, що збалансований розвиток соціальної, інфраструктурної та фінансової сфер громад сприяє підвищенню загальної конкурентоспроможності.

У третьому розділі дисертації запропоновано напрями організаційно-економічного забезпечення відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України; обґрунтовано підходи до стратегічного планування для відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України у воєнний та повоєнний періоди; розроблено та застосовано матрицю конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів, обґрунтовано науковий підхід щодо ідентифікації пріоритетів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України, що здійснюється в умовах війни на основі інтегральної оцінки конкурентоспроможності з урахуванням її впливу; запропоновано рекомендації щодо інноваційного забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад із застосуванням проектного підходу шляхом активізації міжнародної грантової діяльності та створення Ради донорів як спеціальної платформи задля ефективної координації зусиль донорів та організацій громадського сектору, оптимального розподілу ресурсів і можливостей відновлення, виявлення і підтримки потенційних точок росту територіальних громад у воєнний та повоєнний періоди.

Наукова новизна роботи полягає у поглибленні наявних теоретико-методологічних положень та обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів та формування відповідних організаційно-економічних механізмів забезпечення їх соціально-економічного розвитку. Серед найбільш вагомих результатів дисертації, які містять наукову новизну та заслуговують на особливу увагу, можна виділити такі:

– вперше розроблено та застосовано матрицю конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів, що дозволяє візуалізувати їхні переваги та недоліки, визначити потенційні можливості, пріоритетні напрями та стратегічні орієнтири використання конкурентних переваг територіальних громад і регіонів у воєнний та повоєнний періоди;

– удосконалено: науковий підхід до розкриття сутності відновлення конкурентоспроможності територіальної громади; концептуальну модель відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів, з урахуванням інтеграції економічних, соціальних та екологічних аспектів, що дає можливість розробляти комплексні та адаптивні до нових викликів стратегії задля підвищення якості життя населення й досягнення сталого розвитку територіальних громад і регіонів; методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів, що базуються на комплексному врахуванні індикаторів соціальної відповідальності, економічної життєздатності та екологічної сталості на регіональному рівні та показників соціального, економічного та фінансового стану локального рівня із врахуванням специфіки кожної території; науковий підхід щодо ідентифікації пріоритетів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України;

– набули подальшого розвитку концептуальне бачення удосконалення стратегічного планування розвитку територіальних громад задля відновлення її конкурентоспроможності у воєнний та повоєнний періоди; науково-практичні рекомендації щодо інноваційного забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності територіальних громад із застосуванням проектного підходу.

Представлені наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження повноцінно обґрунтовано, що підтверджується глибоким аналізом фундаментальних наукових праць як зарубіжних, так й вітчизняних вчених.

Результати досліджень, наукові положення, методичні підходи, висновки представлені у дослідженні дисертанта, відповідні елементи наукової новизни висвітлені у 19 публікаціях автора, серед них 1 публікація у наукових фахових виданнях України категорії «А», що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus / Web of Science, 10 – у фахових наукових виданнях України категорії «Б», 7 наукових праць апробаційного характеру, 1 публікація, що додатково відображає результати дисертації. Кількість, обсяг і якість друківаних праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Наукове та практичне значення результатів дослідження підтверджено довідками про впровадження в роботу Волинської обласної військової адміністрації (№ 8358/53/2-23 від 24.11.2023 р.); Громадської Організації «Інститут транскордонних ініціатив» (№ 67/02 від 03.11.2023 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/04/3118 від 27.11.2023 р.). Рекомендації дисертаційної роботи можуть бути використані для прийняття рішень керівниками, спеціалістами, органами державного та регіонального управління, місцевого самоврядування для формування стратегій відновлення територіальних громад і регіонів у військовий час та повоєнний період.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Подзізея О.О., яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід вказати на деякі дискусійні положення та зауваження щодо дисертації:

1. Здобувачем запропоновано фактори формування конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів (с. 32) та класифікацію чинників конкурентоспроможності територіальних громад з виділенням зовнішніх та внутрішніх чинників (с. 34). Доречно було б поглибити та уточнити систематизацію факторів формування конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів, визначити додаткові критерії, за якими можна виокремити та згрупувати ці чинники.

2. На с. 40-41 виділено компоненти системи забезпечення конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад та запропоновано схему формування конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів, елементами якої визначено людські ресурси, інновації, комунікації, індустриальну структуру, зайнятість і зростання доходів, прибутки та інвестиції, податки та платежі. Для покращення візуалізації та розуміння взаємозв'язків між елементами схеми, можна доповнити її стрілками та лініями зв'язку, вказавши напрямки взаємодії, наприклад, можна показати, як інновації впливають на індустриальну структуру або як розвиток людських ресурсів впливає на зайнятість та зростання доходів. Також доречно було б виокремити ключові зв'язки, які можуть мати найбільший вплив на конкурентоспроможність, наприклад, стратегічні ініціативи або критичні фактори, які визначають успішність розвитку територіальних громад та регіонів.

3. Варто провести більш глибокий огляд використання зарубіжного досвіду в контексті відновлення конкурентоспроможності територіальних громад та регіонів. Аналіз досліджень та стратегій інших країн може виявитися корисним для адаптації відповідних підходів та рекомендацій в умовах війни. Це дозволило б збагатити методологічні підходи та підсилити обґрунтування

пропозицій щодо вдосконалення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів.

Дисертаційна робота виконана відповідно до існуючих норм і правил є цілісною та завершеною комплексною науково-дослідною роботою, виконаною на високому науково-теоретичному та прикладному рівні. Дисертаційна робота викладена на 371 сторінці друкованого тексту. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, який містить 230 літературних посилань та додатків. Обсяг і оформлення її відповідає вимогам щодо дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Висновки побудовані на отриманих дисертантом даних є науково і практично обґрунтованими, базуються на високому рівні проведених досліджень, науково виваженими, що дозволяє дійти висновку щодо досягнення мети і завдань дослідження та достовірності отриманих даних.

Дисертаційна робота Подзізея Олега Олеговича на тему «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності територіальних громад і регіонів України» відповідає вимогам «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, які висуваються до дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент:

**кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародних економічних відносин
та управління проектами
Волинського національного університету
імені Лесі Українки**

Ольга КОРНЕЛЮК

підпис *Корнелюк О.*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
18.01.2022 *Свищева Л.*

